

عزاداری اهل سنت برای امام حسین علیه السلام

حجت الاسلام والمسلمین حمیدالله رفیعی زابلی*

اشاره

امام حسین علیه السلام فرزند رسول خدا صلی الله علیه و آله یکی از سروران جوانان اهل بهشت و از اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله است^۱ که در قرآن، دوستی او با آیه مودت^۲ بر مسلمین واجب شده است. ^۳ سخن رسول خدا صلی الله علیه و آله که فرمود: «قسم به آن کسی که جان محمد در دست اوست، هیچ کس با ما اهل بیت دشمنی نمی کند، مگر اینکه خدا او را وارد جهنم کند»،^۴ تأکید خاصی بر این محبت دارد. آلوسی

* مدیر گروه ادیان و مذاهب مرکز مطالعات و پاسخگویی به شبهات حوزه علمیه قم.

۱. محمد بن حبان بستی؛ صحیح بن حبان بترتیب بن بلبان؛ ج ۱۵، ص ۴۱۲؛ محمد بن عبدالله حاکم نیشابوری؛ المستدرک علی الصحیحین؛ ج ۳، ص ۴۲۹.

۲. شوری: ۲۳.

۳. محمود بن عمر زمخشری؛ الکشاف عن حقائق غوامض التنزیل و عیون الاقوال فی وجوه التأویل؛ ج ۴، ص ۲۲۳ و ۲۲۴؛ محمد بن احمد قرطبی؛ الجامع لاحکام القرآن؛ ج ۱۶، ص ۲۱ و ۲۲.

۴. محمد بن حبان بستی؛ صحیح بن حبان بترتیب بن بلبان؛ ج ۱۵، ص ۴۳۵؛ محمد بن عبدالله حاکم نیشابوری؛ المستدرک علی الصحیحین؛ ج ۳، ص ۱۶۲.

از این حدیث چنین نتیجه می‌گیرد که محبت اهل بیت علیهم‌السلام بر تمام مسلمانان واجب است.^۱ پیامبر اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم، امام حسین علیه‌السلام را به اندازه‌ای دوست داشت که همواره دهان او را می‌بوسید و می‌گفت: «حسین از من است و من از حسینم».^۲ همچنین می‌فرمود: «هر که حسن و حسین را دوست داشته باشد، در حقیقت مرا دوست دارد و هر که با آنان دشمنی کند، در حقیقت با من دشمنی کرده است».^۳

با توجه به محبت رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم نسبت امام حسین علیه‌السلام، اهل سنت نیز برای آن حضرت عزاداری می‌کنند.

مشرب‌های اهل سنت در قبال حادثه عاشورا

اهل سنت نسبت به قیام امام حسین علیه‌السلام دارای مشرب‌های متفاوتی هستند، از این رو در برابر حادثه عاشورا نظر واحدی ندارند. برای مثال وهابی‌ها از یزید و عمال او حمایت می‌کنند و امام حسین علیه‌السلام را خطاکار می‌پندارند. برخی دیگر از اهل سنت (غیروهابی) نیز با اینکه امام حسین علیه‌السلام را در این قیام بر حق می‌دانند، اما نسبت به حادثه عاشورا و شهادت آن حضرت بی‌تفاوت بوده و از این حادثه متأثر نیستند. این در حالی است که اهل سنت معتدل از این حادثه ناگوار، غمگین و سوگوار بوده و عوامل آن را نکوهش و لعن می‌کنند. این دسته از اهل سنت که ارادت خاصی به اهل بیت علیهم‌السلام دارند، به احادیث زیر توجه دارند:

۱. سید محمود آلوسی بغدادی؛ روح المعانی فی تفسیر القرآن العظیم و سبع المثانی؛ ج ۲۵، ص ۳۲.

۲. محمد بن عبدالله حاکم نیشابوری؛ المستدرک علی الصحیحین؛ ج ۳، ص ۱۸۴.

۳. ابن ماجه؛ سنن ابن ماجه؛ ج ۱، ص ۱۵.

۱. روزی امام حسین صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ در کودکی بر پشت و گردن پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بازی می‌کرد که جبرئیل به پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ گفت: «آیا او را دوست داری؟». پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمود: «بلی». جبرئیل گفت: «امت تو او را خواهند کشت» و سپس محل شهادت او را به پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نشان داد. پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نیز مشت‌های خاکی سرخ‌رنگ را از آن محل برداشته و به ام سلمه داد.^۱

۲. درباره حوادث روز عاشورا و حوادث بعد از آن روایاتی نقل شده که در یکی از آنها آمده است: «هنگامی که حسین بن علی کشته شد، آفاق آسمان تا چندین ماه رنگ سرخ به خود گرفته بود و این سرخی آسمان، حکایت از گریه آن داشته است».^۲ بیشتر مفسرین اهل سنت این سخن را ذیل آیه «فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ وَمَا كَانُوا مُنْظَرِينَ»^۳ آورده‌اند.^۴ برخی گفته‌اند: «آسمان بر هیچ کسی نگریسته است، مگر بر دو نفر: یکی یحیی بن زکریا و دیگری حسین بن علی؛ زیرا حسین کشته شد، آفاق آسمان چهار ماه رنگ سرخ به خود گرفته بود و گریستن آسمان، سرخ شدن اطراف آن است».^۵

۱. احمد بن حنبل؛ مسند الامام احمد بن حنبل؛ ج ۳، ص ۲۴۲؛ علی بن ابوبکر هیثمی؛ مجمع الزوائد و منبع الفوائد؛ ج ۹، ص ۱۸۷.

۲. جلال‌الدین سیوطی؛ الدر المنثور فی التفسیر بالمأثور؛ ج ۷، ص ۴۱۳؛ ابن کثیر؛ تفسیر القرآن العظیم؛ ج ۴، ص ۱۴۳؛ محمد بن جریر طبری؛ جامع البیان عن تأویل آی القرآن؛ ج ۲۵، ص ۱۲۴.

۳. دخان: ۲۹.

۴. ر.ک: عبدالحق بن غالب اندلسی؛ المحرز الوجیز فی تفسیر الکتاب العزیز؛ ج ۵، ص ۷۳؛ حسین بن مسعود بغوی؛ معالم التنزیل؛ ج ۴، ص ۱۵۲؛ محمد بن جریر طبری؛ جامع البیان عن تأویل آی القرآن؛ ج ۲۵، ص ۱۲۴؛ محمد بن احمد قرطبی؛ الجامع لأحكام القرآن؛ ج ۱۶، ص ۱۴۱.

۵. عبدالرحمن بن محمد ابن ابی حاتم رازی؛ تفسیر القرآن العظیم مسنداً عن الرسول؛ ج ۱۰، ص ۳۲۸۹.

۳. از دیدگاه اهل سنت، امت اسلامی با اهل بیت رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ آزمایش شدند؛ زیرا رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرموده بود: «شما بعد از من، درباره اهل بیتم مورد آزمایش قرار خواهید گرفت».^۱ این امتحان و ابتلا تا پایان تاریخ ادامه دارد و همان گونه که در روز عاشورا بسیاری از مسلمانان در معرض امتحان قرار گرفتند، امروز نیز مسلمانان با موضع‌گیری در قبال این واقعه، همچنان امتحان می‌شوند. هر کس به دلیل محبتی که نسبت به امام حسین عَلَيْهِ السَّلَام و خاندان رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دارد، از آن غمگین می‌شود و کسانی را که باعث این حادثه شده‌اند، از خود طرد می‌کند. تفتازانی از متکلمین بنام اهل سنت می‌گوید:

نمی‌توان ظلمی را که بر اهل بیت پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ انجام گرفته، پنهان نمود؛ زیرا بر این ظلم که در نهایت شقاوت بوده، جمادات و حیوانات شهادت می‌دهند و نزدیک بود که زمین و آسمان بر آن گریه کنند و کوه‌ها از جا کنده شوند و صخره‌ها تکه تکه گردند. پس لعنت خدا بر کسی که این کار را انجام داد یا به آن راضی شد و یا در این جهت کوشید و عذاب آخرت، شدیدتر و ماندگارتر است.^۲

شبهه‌ها و حوزه‌های عزاداری

علمای آگاه و معتدل اهل سنت به خاطر واقعه عاشورا، محزون و ماتم‌زده هستند. از این رو شخصیت‌های مهم اهل سنت سوگواری خود را نسبت به شهادت امام حسین عَلَيْهِ السَّلَام در قالب شعر و مقتل‌نویسی ابراز نموده و در برخی

۱. سلیمان بن احمد طبرانی؛ المعجم الکبیر؛ ج ۴، ص ۱۹۲.

۲. سعدالدین مسعود بن عمر تفتازانی؛ شرح المقاصد فی علم الکلام؛ ج ۲، ص ۳۰۷.

مناطق، در روز عاشورا برای امام حسین علیه السلام مجلس عزرا بر پا نموده و یا در مجالس عزای شیعیان شرکت می‌کنند.

الف) مقتل نویسی

مقتل نویسی، یکی از مصادیق عزاداری است. عبدالله بن محمد بن ابی‌الدنیا أَمَوِي (م ۲۸۱ ق)، عبدالله بن محمد بَغَوِي (۲۱۴ - ۳۱۷ ق) معروف به حافظ بغوی، محمد بن عمر واقدی (۱۳۰ - ۲۰۷ ق)، موفق بن احمد خوارزمی مکی (م ۵۶۸ ق)، سلیمان بن احمد طَبْرَانِي (۲۶۰ - ۳۶۰ ق) و محمود بن عثمان حنفی (۸۷۸ - ۹۳۸ ق)، برخی از علمای برجسته اهل سنت هستند که کتاب‌هایی به نام *مقتل الحسين* علیه السلام نوشته‌اند. یکی از مقاتل معروف، *روضه الشهداء* تألیف ملاحسین واعظ کاشفی است. هر چند برخی‌ها در مذهب ملاحسین کاشفی تردید کرده‌اند، اما صراحت‌گویی او در تألیفاتش، به‌ویژه در تفسیر حسینی و رشحات از اهل سنت بودن او حکایت می‌کند. از این‌رو در *کشف الظنون* از او به مولانا حسین بن علی کاشفی مشهور به واعظ هروری یاد نموده^۱ و کتاب‌های مهمی به زبان فارسی از او نام برده که بر طبق مبانی اعتقادی و فقهی اهل سنت نگاشته شده است.^۲ کسانی که احتمال داده‌اند او شیعه باشد، تنها به اسم او که حسین است یا اتهام اهل سنت شهر هرات، بر شیعه بودن او و یا ارادتش به امام علی علیه السلام استدلال کرده‌اند.^۳

۱. مصطفی بن عبدالله قسطنطینی رومی حنفی؛ *کشف الظنون عن أسامي الكتب والفنون*؛ ج ۱، ص ۳۸ - ۳۹.

۲. ر.ک: همان، ج ۱، ص ۹۲۶.

۳. ر.ک: سایت ویکی شیعه، مقاله ملاحسین واعظی کاشفی.

ب) اشعار، نوحه و قصیده‌ها

برخی از شعرای عرب‌زبان اهل سنت با سرودن شعر برای امام حسین علیه السلام سوگواری نموده‌اند. یکی از شاعران اهل سنت هنگام انتقال سر مبارک امام حسین علیه السلام در یکی از منازل چنین نوشت:

أَتْرَجُوا أُمَّةً قَتَلَتْ حُسَيْنًا شَفَاعَةَ جَدِّهِ يَوْمَ الْحِسَابِ^۱

یعنی آیا امتی که حسین را کشتند، امید شفاعت جدش را در روز حساب دارند؟ از دیگر اشعاری که از سوی اهل سنت در عزای امام حسین علیه السلام^۲ در

مدینه سروده شده است، شعر زیر است:

أَيُّهَا الْقَاتِلُونَ جَهْلًا حُسَيْنًا أَبْشِرُوا بِالْعَذَابِ وَالتَّكْوِيلِ
كُلُّ أَهْلِ السَّمَاءِ يَدْعُو عَلَيْكُمْ مِنْ نَبِيٍّ وَ مُرْسَلٍ وَ قَبِيلِ
قَدْ لَعْنْتُمْ عَلَى لِسَانِ بْنِ دَاوُدَ وَ ذِي الرُّوحِ حَامِلِ الْإِنْجِيلِ^۳

یعنی ای قاتلان جاهل حسین! شما را به عذاب و درد بشارت باد! همه اهالی آسمان و پیامبر صلی الله علیه و آله و فرشتگان، شما را نفرین می‌کنند و قبل از این، بر لسان ابن‌داود و موسی و آورنده انجیل مورد لعن قرار گرفته‌اید.

خالد بن معدان، یکی از بزرگان تابعین در نزد اهل سنت^۴ هنگام ورود کاروان اسیران به شام، شعر زیر را سروده است:

جَاءُوا بِرَأْسِكَ يَا ابْنَ بَنَاتِ مُحَمَّدٍ مُتْرَمِّلاً بِدِمَائِهِ تَزْمِيلاً

۱. عبدالملک بن حسین عاصمی مکی؛ سمط النجوم العوالی فی أنباء الأوائل والتوالی؛ ج ۳،

ص ۱۹۵.

۲. مؤسسه فرهنگی شیعه‌شناسی؛ سنت عزاداری و منقبت‌خوانی در تاریخ شیعه امامیه؛ ص ۶۹.

۳. اسماعیل بن عمر ابن‌کثیر؛ البداية و النهاية؛ ج ۸، ص ۲۰۱.

۴. مؤسسه فرهنگی شیعه‌شناسی؛ سنت عزاداری و منقبت‌خوانی در تاریخ شیعه امامیه؛ ص ۶۹.

قَتَلُوكَ عَطَشَانًا وَ لَمْ يَتَرَ قَبُورًا فِي قَتْلِكَ التَّأْوِيلَ وَ التَّنْزِيلًا
وَ كَأَنَّكَ بِكَ يَا ابْنَ بِنْتِ مُحَمَّدٍ قَتَلُوا جَهَارًا عَامِدِينَ رَسُولًا
وَ يَكْبُرُونَ بِأَنْ قُتِلْتَ وَ إِنَّمَا قَتَلُوا بِكَ التَّكْبِيرَ وَ التَّهْلِيلًا^۱

یعنی: ای فرزند دخت پیامبر، با سر شما آمدند؛ در حالی که به خونس کاملاً آغشته بود. شما را با لب تشنه شهید نمودند و در کشتن شما هیچ گونه تأویل قرآن و وحی را در نظر نگرفتند. مثل آنکه با قتل شما ای فرزند دخت پیامبر، آشکارا و از روی تعمد پیامبر صلی الله علیه و آله را کشتند. با کشتن شما تکبیر گفتند و همانا با قتل تو، تکبیر و تهلیل را کشتند.

محمد بن ادريس شافعی، رئیس مذهب شافعیه، در قصیده‌ای برای امام حسین علیه السلام نوحه‌سرایی کرده است. این قصیده با این دو بیت زیر شروع و به پایان می‌رسد.

و مَمَّا نَفَى نَوْمَى وَ شَيْبَ لَمْتَى تَصَارِيفَ أَيَّامٍ لَهْنٌ خُطُوبُ
هِمَّ شَفَعَائِي يَوْمَ حَشْرَى وَ مَوْقَى وَ بَغْضَهُمَ لِلشَّافِعَى ذُنُوبُ^۲

شمس طبسی (م ۶۲۴)، کمال‌الدین اسماعیل، مولانا جلال‌الدین بلخی، علاء‌الدوله سمنانی، خواجوی کرمانی، ناصر بخارایی، سلمان ساوجی، قوامی رازی، عطار نیشابوری و ابوالمعالی علی ابوالحسن نجم‌الدین، برخی از شاعران فارسی‌زبان اهل سنت بوده‌اند که سوگواری خود را با سرودن اشعار

۱. ابن شهر آشوب؛ مناقب آل‌ابی‌طالب علیهم السلام؛ ج ۳، ص ۲۶۳.

۲. سلیمان بن ابراهیم قندوزی؛ ینابیع المودة لذوی القربى؛ ج ۳، ص ۴۸: «بازگشت اندوه من باعث رقت قلب گردید و خواب از چشمانم گرفت و سحر نیز دور است... خاندان پیامبر صلی الله علیه و آله شفیعیان ما در روز رستاخیز هستند و مددکار من در روزی که گناهان من زیاد است، می‌باشند».

برای امام حسین علیه السلام ابراز نموده‌اند.^۱ اشعار زیر از قصیده‌ای از عطار نیشابوری گزینش شده است:

کیست حق را و پیمبر را ولی؟	آن حسن سیرت، حسین بن علی
قرّة العین امام مجتبی	شاهد زهرا، شهید کربلا
تشنه، او را دشنه آغشته به خون	نیم کشته گشته، سرگشته به خون
در تموز کربلا، تشنه جگر	بریدندش، چه باشد زین بتر؟
با جگر گوشه پیمبر این کنند	وانگهی دعوی داد و دین کنند!
هر که در رویی چنین، آورد تیغ	لعنتم از حق بدو آید دریغ ^۲

سلمان ساوجی نیز در مصیبت کربلا قصیده‌ای سروده است که چند شعر اول آن، چنین است:

خاک، خون آغشته لب تشنگان کربلاست

آخر ای چشم بلایین! جوی خون بارت کجاست؟

جز به چشم و چهره مسپر خاک این ره، کان همه

نرگس چشم و گل رخسار آل مصطفاست

ای دل بی صبر من آرام گیر اینجا دمی

کاندر اینجا منزل آرام جان مرتضاست

این سواد خوابگاه قرّة العین علی است

وین حریم بارگاه کعبه عز و علاست

۱. ر.ک: مؤسسه فرهنگی شیعه‌شناسی؛ سنت عزاداری و منقبت‌خوانی در تاریخ شیعه امامیه؛

ص ۸۵ - ۹۴.

۲. ابوحماد محمد عطار نیشابوری؛ مصیبت‌نامه؛ تصحیح نوران وصال؛ ص ۳۷.

روضه پاک حسین است اینکه مشک زلف حور

خویشتن را بسته بر جارب این جنت سراسست^۱

ج) اظهار غم و اندوه

اهل سنت معتدل و برخی دولت‌های کشورهای اسلامی، در ماه محرم غم و اندوه خود را با رفتار و اعمال‌شان نشان می‌دهند. در کردستان ایران با آغاز ماه محرم، مراسم جشن یا عروسی برگزار نمی‌شود. برخی زنان کرد از اول تا پایان محرم، سرمه به چشم نمی‌زنند. در شهر سنندج مردم در شب عاشورا به مقبره پیر عمر می‌روند و تا پاسی از شب با روشن کردن شمع، به دعا و ذکر می‌پردازند. برخی کردهای ایران به حضرت ابوالفضل علیه السلام توسل نموده و به نام آن حضرت نذر می‌کنند.^۲ برخی از اهل سنت آثار بر جای مانده از امام حسین علیه السلام را زیارت می‌کنند. برای مثال مردم مصر بر این باور هستند که کشور مصر به وجود سر شهدای کربلا و به‌ویژه سر سید جوانان اهل بهشت، تشریف پیدا کرده^۳ و مردم به قصد زیارت این مشهد مبارک که سر امام حسین علیه السلام در آن دفن گردیده، بار سفر می‌بندند.^۴

د) برپایی مراسم عزاداری

دو دیدگاه مختلف از اسلام با تفاوت‌هایی در اصول و فروع، بلافاصله پس از رحلت رسول‌خدا صلی الله علیه و آله در صحنه‌های سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و دینی

۱. مؤسسه فرهنگی شیعه‌شناسی؛ سنت عزاداری و منقبت‌خوانی در تاریخ شیعه امامیه؛ ص ۸۸.

۲. همان، ص ۱۲۶.

۳. احمد محمود کریمه؛ اهل‌البیت حقایق و اعلام؛ ص ۱۵۴.

۴. همان، ص ۱۴۹.

ظاهر گردید که تا کنون نیز به صورت دو نگرش مستقل و جدا از هم در تمام زمینه‌ها وجود داشته است. این دو نگرش از آغاز پیدایش، در قالب دو گروه اقلیت و اکثریت پدیدار گشت و به مرور زمان، به دو مذهب بزرگ به نام شیعه و سنی معروف شد.^۱ بنابراین شیعه و سنی مصطلح و مرزبندی‌های امروزه، در صدر اسلام وجود نداشت. از این رو مقصود از سنی، اهل سنت به معنای امروزی نیست؛ بلکه مقصود کسانی است که در برخی اصول و فروع با شیعه تفاوت داشت.

اولین عزاداری امام حسین علیه السلام به صورت خودجوش زمانی بر پا شد که حضرت زینب علیها السلام در قتلگاه فریاد بر آورد: «یا محمدا ... این حسین تو است که در بیابان افتاده، با خون خود آغشته گردیده، اعضایش قطعه قطعه شده، دخترانت اسیر شده و اولادت از دم تیغ گذرانده شده‌اند...». طبری به خدا قسم یاد می‌کند که در این هنگام همه دوست و دشمن گریستند.^۲ هر چند این عزاداری از سوی اهل سنت بر پا نشده بود، اما آنان که این جمع را تشکیل می‌دادند، از مصیبت امام حسین علیه السلام متأثر می‌شدند.

دومین عزاداری، هنگامی بود که خاندان اسیر پیامبر صلی الله علیه و آله وارد منزل یزید شدند. هیچ زن و دختری از خاندان معاویه باقی نماند، مگر آنکه برای امام حسین علیه السلام گریه نمودند و نوحه‌سرایی کردند و سه روز به این عزاداری ادامه دادند.^۳ هنگامی که بشیر بن جلدم به دستور امام سجاد علیه السلام خبر رسیدن قافله

۱. محمد احسانی؛ «پژوهشی در زمینه پیدایش شیعه و سنی»؛ معرفت؛ شماره ۴۰، بهار ۱۳۸۰،

ص ۷۵ - ۸۱.

۲. محمد بن جریر طبری؛ تاریخ الطبری؛ ج ۳، ص ۳۳۶.

۳. همان، ج ۳، ص ۳۳۹.

اسیران را به اهل مدینه داد، این شعر را سرود:

يَا أَهْلَ يَثْرِبَ لَا مُقَامَ لَكُمْ بِهَا
قَتِلَ الْحُسَيْنُ فَأَذْمَعِي مِدْرَأَا

همه مردم مدینه در کنار اسیران و امام سجاد علیه السلام جمع شدند و عزای عمومی بر پا کردند و با ریختن اشک، به خطابه امام علیه السلام گوش دادند.^۲

در طول تاریخ بزرگان حنفی و شافعی، سنت سوگواری امام حسین علیه السلام را رعایت کرده‌اند. خواجه ابونصر ماشاده، از شخصیت‌های اهل سنت اصفهان، هر ساله در روز عاشورا آیین سوگواری امام حسین علیه السلام را با ناله و فریاد بر پا می‌کرد. در همدان، مجدالدین مذکر همدانی، هر ساله در روز عاشورا چنان مراسم سوگواری پر شوروی برگزار می‌کرد که مایه تعجب قمی‌ها شده بود. در نیشابور، ابوالمعالی نجم بن ابی القاسم بُزازی حنفی مذهب، در روز عاشورا آیین سوگواری را به طور کامل برگزار می‌کرده و عمامه از سر بر می‌داشته، بر سرش خاک می‌پاشیده و گریه و فریاد او از حد، بیرون بوده است.^۳

در دوره سلجوقیان (۴۲۷-۵۸۸ ق) با وجود سختگیری‌های آنان، محمد بن عبدالله بلخی (م ۵۹۶ ق) یکی از عالمان بنام اهل سنت در مدرسه نظامیه بغداد، پس از وعظ و سخنرانی برای عالمان و طلاب نظامیه اهل سنت روضه می‌خواند و برای مصائب اهل بیت علیهم السلام اشک می‌ریختند. علی بن الحسین

۱. جعفر بن محمد ابن نما حلی؛ مشیر الاحزان؛ ص ۱۱۲.

۲. ر.ک: ابومخنف لوط بن یحیی ازدی غامدی؛ مقتل/ابومخنف؛ ترجمه سید علی محمد موسوی جزایری؛ ص ۴۱۵-۴۱۸.

۳. سعید طاووسی مسرور؛ «عزاداری اهل تسنن برای امام حسین علیه السلام»؛ کرب وبلا؛ پایگاه

غزنوی، از عالمان و خطیبان معروف بغداد نیز به سوگواری اهل بیت علیهم‌السلام می‌پرداخت.^۱

در زمان تیموریان، جلسات روضه‌خوانی در میان اهل سنت بسیار رایج بوده است و از این رو ملاحسین واعظ کاشفی کتابی به نام *روضه الشهداء* تألیف نمود که بعدها شیعیان نیز از این کتاب برای مجالس عزاداری امام حسین علیه‌السلام استفاده می‌کردند و با تأسی از همین کتاب، مراسم عزاداری امام حسین علیه‌السلام به روضه‌خوانی معروف گردیده است.^۲

در میان اهل سنت آسیای میانه نیز عزاداری امام حسین علیه‌السلام رایج بوده است. در آن سامان، کتاب *روضه الشهداء* رواج فراوان داشته و آن را به زبان ازبکی و ترکی ترجمه نموده و نام آن را *حدیقه السعدا* و *سعادت‌نامه* گذاشته‌اند.^۳ جامی مصری نیز آن را ترجمه نموده است. مترجمان که خود اهل سنت بوده‌اند، در ترجمه‌هایشان مطالبی را درباره شهادت امام حسین علیه‌السلام و حوادث عاشورا و اهل بیت علیهم‌السلام افزوده‌اند.^۴

اهل سنت افغانستان از زمان تیموریان تا امروز در مراسم عزاداری امام حسین علیه‌السلام شرکت نموده‌اند؛ حتی از زمان امیر امان‌الله خان (۱۲۹۸ ش) به بعد، اسناد موجود تاریخی حکایت از حضور شاه یا اعوان وی در عزاداری شیعیان کابل در روز عاشورا و یا تمام دهه محرم هر سال دارد.^۵ در سال‌های

۱. رک: مؤسسه فرهنگی شیعه‌شناسی؛ *سنت عزاداری و منقبت‌خوانی در تاریخ شیعه امامیه*؛ ص ۸۹-۹۰.

۲. مرتضی مطهری؛ *مجموعه آثار*؛ ج ۱۷، ص ۹۵.

۳. محمد محسن آقا بزرگ تهرانی؛ *الذریعة الی تصانیف الشیعه*؛ ج ۱، ص ۲۹۵.

۴. مصطفی بن عبدالله حاجی خلیفه؛ *کشف الظنون*؛ ج ۱، ص ۹۲۶.

۵. همان، ص ۱۲۲.

اخیر نیز رؤسای جمهور افغانستان هر سال در مراسم روز عاشورا شرکت می‌کنند و به سخنرانی درباره قیام امام حسین علیه السلام می‌پردازند. اکثر اهل سنت در روز عاشورا در روضه سخی مزار شریف، در کنار شیعیان به عزاداری می‌پردازند.

در شهر جلال‌آباد از سال ۱۳۴۷ شمسی تا قبل از کودتای کمونیست‌ها (۱۳۵۷ش)، مجالس باشکوهی از سوی اهل سنت پشتو زبان، در ایام عاشورا بر پا می‌شد و شخصیت‌های مهم سیاسی مانند خان عبدالغفار خان و دانشجویان و محصلین و صاحب منصبان ملکی و بسیاری از مردم در این مجالس شرکت می‌کردند.^۱ مردم اهل سنت سرپل که بیشترشان از یک‌تبار هستند، همچنان در مراسم عزاداری عاشورا که در مرقد مطهر امامزاده یحیی بر پا می‌گردد، شرکت نموده و با ذبح گاو و گوسفند و اطعام عزاداران و دادن نذورات روز عاشورا را به پایان می‌برند.^۲

در شبه‌قاره هند، یکی از عالمان حنفی به نام محمد معین بن محمد امین السندی التقوی (۱۱۶۱ق)^۳ کتابی به نام *قره العین فی البكاء علی الحسین علیه السلام* تألیف کرده و در آن، ثابت نموده که برپایی مجالس عزاداری و مصیبت‌داری برای امام حسین علیه السلام به شیعه اختصاص ندارد و اهل سنت هم برای آن امام علیه السلام اشک می‌ریزند.^۴

۱. همان، ص ۱۲۳.

۲. همان، ص ۱۲۵.

۳. خبرگزاری فارس؛ «جایگاه امام حسین علیه السلام نزد عمای اهل سنت»؛ ۱۳۹۷/۰۷/۲۳.

<https://www.farsnews.com/news/1397072300766>

۴. مؤسسه فرهنگی شیعه شناسی؛ *سنت عزاداری و منقبت‌خوانی در تاریخ شیعه امامیه*؛ ص ۱۱۴.

امروزه نیز در مناطق مختلف دیگر جهان اسلام، اهل تسنن برای امام حسین علیه السلام عزاداری می‌کنند. برای مثال در میان تاجیکان سنی مذهب، مرثیه‌خوانی رواج دارد و منحصر به روز عاشورا نیست. در تمام فصل‌های سال به‌ویژه در مراسم زنانه بی‌بی سه‌شنبه، مرثیه‌خوانی برقرار است. یکی از متونی که در این مجالس خوانده می‌شود، مثنوی صیقلی به زبان ازبکی، سروده شاعر سنی مذهب، صیقلی حصاری است. مسلمانان اهل تسنن پاکستان، بنگلادش و هند نیز در دهه نخست ماه محرم، برای امام حسین علیه السلام عزاداری می‌کنند و حتی در هندوستان با اینکه اکثریت هندو هستند، روز عاشورا تعطیل رسمی است. در اندونزی، مالزی و جنوب فیلیپین نیز مسلمانان که غالباً سنی شافعی هستند، در روز عاشورا سوگواری می‌کنند. ترکمن‌های ایران که پیرو مذهب حنفی هستند، در روزهای عاشورا و اربعین سوگواری می‌کنند و حتی دسته‌های عزاداری راه می‌اندازند.

اعتقاد به عزاداری برای امام حسین علیه السلام در میان اهل سنت تا آنجاست که یکی از پیروان اهل سنت شفای خود را به برکت این عزاداری دانسته است. شیخ محمد تقی بهلول رحمته الله علیه این داستان را برای نویسنده نقل نمود:

در زمان حکومت محمد ظاهرشاه در افغانستان، پسر وزیر دربار به مرضی لاعلاج مبتلا شد و تمام تلاش‌ها برای مداوای او حتی در کشورهای اروپایی بی‌نتیجه بود. همسر دوم شیعه مذهب این وزیر، به شوهرش پیشنهاد کرد که اگر نذر روزه امام حسین علیه السلام را به گردن بگیری، پسرت شفا می‌یابد. وزیر پیشنهاد همسرش را پذیرفت و به خواست خداوند، پسرش هم شفای کامل به دست آورد. وزیر برای انجام نذری که به عهده گرفته

بود، به دلیل اینکه سایر علمای شیعه دعوت او را برای روضه‌خوانی نپذیرفته بودند، از من که در زندان دهم‌زنگ کابل زندانی بودم، دعوت کرد و من این دعوت را پذیرفتم و در سالن وزارتخانه که وزرا و صاحب‌منصبان دولتی در آن تجمع کرده بودند، مراسم عزاداری را انجام دادم.